Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm – B. No: 2021/32883 (5.5.2026)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/32883)

Karar Tarihi: 5/5/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 30/10/2026 - 33415

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sigorta başlangıcının tespiti amacıyla açılan davada sonuca etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 19/9/2016 tarihinde Kırklareli İş Mahkemesinde (Mahkeme) sigorta başlangıcının tespiti talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine dava açmıştır. Dava dilekçesinde dava dışı anonim şirkete ait işyerinde 11/9/1989 tarihinde işe başladığını ve işe giriş bildirgesinin verildiğini belirterek 11/9/1989 tarihinde bir gün çalıştığının tespiti ile tüm sigorta kolları yönünden sigorta başlangıcının anılan tarih olduğunun tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

3. Mahkeme 8/12/2017 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Davalı SGK, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesi 28/3/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

4. Davalı SGK'nın temyiz kanun yoluna başvurması üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesi (Daire) 4/3/2020 tarihinde kararın bozulmasına hükmetmiştir. Bozma kararında davanın yasal dayanağının 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 3. maddesinin ikinci fıkrası olduğunu belirtmiştir. 506 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci fıkrasına 9/7/1987 tarihinde yürürlüğe giren 20/6/1987 tarihli ve 3395 sayılı 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun'un 1. maddesiyle eklenen (D) bendinde "El halıcılığı dokuma işlerinde çalışanlar hakkında yalnız iş kazaları ile meslek hastalıkları, analık ve hastalık sigorta kolları uygulanır. Ancak bunlar istekleri halinde malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta kolları bakımından 85 inci madde hükmüne göre isteğe bağlı sigortalı olabilirler." düzenlemesine yer verildiğini ifade etmiştir. Sonrasında 6/8/2003 tarihinde yürürlüğe giren 29/7/2003 tarihli ve 4958 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 57. maddesiyle söz konusu bendin ilga edildiğini, yürürlükten kaldırmaya yönelik yasama işleminin geriye yürütüleceğine ilişkin herhangi bir yasal düzenleme bulunmadığını belirterek 9/7/1987-5/8/2003 (dâhil) dönemi bakımından bentte yazılı nitelikteki hizmetin 506 sayılı Kanun hükümleri gereğince uzun vadeli sigorta kollarına tabi zorunlu sigortalılık olarak değerlendirilemeyeceğini kabul etmiştir.

5. Daire, başvurucunun 506 sayılı Kanun kapsamında malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta kolları bakımından 85. madde gereğince isteğe bağlı sigortalılık başvurusu bulunmadığını tespit etmiştir. Bu gerekçelerle Daire, başvurucunun sunduğu yazılı belgeler karşısında uyuşmazlık konusu dönemde başvurucunun işverene bağlı olarak yerine getirdiği faaliyetin el halıcılığı dokuma işi niteliğinde olup olmadığı belirlendikten sonra yapılan işin el halıcılığı kapsamında olduğunun anlaşılması hâlinde davanın reddine, aksi hâlde elde edilecek sonuca göre karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

6. Bozma kararına uyan Mahkeme 5/11/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde işyerinin el halıcılığı dokuma işi niteliğinde faaliyet gösterdiğinin tespit edildiğini belirtmiştir. 506 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci fıkrasının (D) bendinde yer alan yasal düzenlemeye göre dava konusu yapılan dönem itibarıyla el halıcılığı dokuma işlerinde çalışanların uzun vadeli sigorta kapsamında olmadıklarını ve işyerine, çalışma koşullarına yahut herhangi bir nedene dayalı olarak kanunda istisna da getirilmediğini ifade etmiştir. Söz konusu hükmün açık istisna getirmeyen, bağlayıcı, yasaklayıcı, emredici hüküm olduğuna, hükmü kaldıran 4958 sayılı Kanun'un 57. maddesinde ve sonrasında yürürlüğe giren 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda kanunların geriye yürüyeceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığına işaret etmiştir. Yasal sorumluluğunu dönemindeki mevzuata göre başvurucuyu kısa vadeli sigorta kollarına göre sigortalı olarak kuruma bildirerek yerine getirmiş olan işverene yeni sorumluluklar yüklenemeyeceğine vurgu yapmıştır. Başvurucunun söz konusu hükmün yürürlükte kaldığı dönemde kalan el halısı dokuma işi olan çalışmasının uzun vadeli sigorta kollarından sayılamayacağı sonucuna ulaşmıştır.

7. Başvurucu, Mahkeme kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Aynı Daire 21/4/2021 tarihinde kararın onanmasına hükmetmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 24/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, kendisi ile aynı durumda olan kişiler tarafından açılan davaların kabul edilmesine karşın kendi davasının reddedildiğini ve emsal kararlara aykırı karar verildiğini belirterek sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, aynı Mahkemenin kararları ile Dairenin ve (kapatılan) Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin kararlarını emsal olarak göstermiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve buna uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmaz. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun

öğrenmesi için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. (emsal başvuru) [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

14. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

15. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi, uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin açıkça keyfî olmadığı veya bariz takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

16. Olayda başvurucu, halı dokuma faaliyeti yürüten işyerinde 11/9/1989 tarihinde çalışmaya başladığını belirterek sigortalılık başlangıç tarihinin tespiti amacıyla dava açmıştır. Mahkeme, davanın kabulüne hükmetmiş ise de Daire 506 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci fıkrasına 3395 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen ancak 4958 sayılı Kanun'un 57. maddesiyle yürürlükten kaldırılan (D) bendi dikkate alındığında uzun vadeli sigorta kollarına tabi zorunlu sigortalılık tespiti yapılamayacağını, uyuşmazlık konusu dönemde başvurucunun işverene bağlı olarak yerine getirdiği faaliyetin el halıcılığı dokuma işi niteliğinde olup olmadığı belirlendikten sonra yapılan işin el halıcılığı kapsamında olduğunun anlaşılması hâlinde davanın reddine karar verilmesi gerektiğini belirterek bozma kararı vermiştir. Mahkeme de bozma kararına uyarak başvurucunun davasını reddetmiş, başvurucunun söz konusu hükmün yürürlükte kaldığı dönemde kalan el halısı dokuma işi olan çalışmasının uzun vadeli sigorta kollarından sayılamayacağını ifade etmiştir. Karar, Daire tarafından onanmıştır.

17. Başvurucu, bozma üzerine yapılan yargılamada 5/11/2020 tarihli duruşmada benzer yargılamalarda verilen davaların kabulüne ilişkin kararlar hakkındaki onama kararlarını Mahkemeye sunduğunu belirtmiştir. Başvurucunun 9/12/2020 tarihli temyiz dilekçesinde de emsal davalarda verilen davaların kabulüne ilişkin kararları Daire ve (kapatılan) Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından onandığını ileri sürdüğü görülmüştür.

18. Başvurucunun emsal olarak gösterdiği Dairenin ve (kapatılan) Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin kararlarında davacıların işverene bağlı olarak yerine getirdikleri el halıcılığı dokuma işinde çalışmaya başladıkları tarihlerin tüm sigorta kollarına tabi sigorta başlangıç tarihi olarak tespitine, işe ilk giriş bildirgesinin verildiği tarihte on sekiz yaşını ikmal etmeyenler yönünden sigortalılık başlangıç tarihi olarak on sekiz yaşını ikmal ettikleri tarihlerin sigorta başlangıç tarihi olarak tespitine karar verilmiştir (Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 24/2/2020 tarihli ve E.2019/3604, K.2020/1529; 2/3/2020 tarihli ve E.2019/3752, K.2020/1792; 1/10/2020 tarihli ve E.2020/3700, K.2020/5328 sayılı kararları; (kapatılan) Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 13/6/2017 tarihli ve E.2016/8708, K.2017/5324; 16/11/2017 tarihli ve E.2016/15755, K.2017/9339; 27/2/2020 tarihli ve E.2019/4683, K.2020/1242; 2/3/2020 tarihli ve E.2019/4248, K.2020/1321; 9/3/2020 tarihli ve E.2019/4678, K.2020/1564 sayılı kararları).

19. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme, kanun kurallarını yorumlama, kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiğine karar verme yetkisi kural olarak

yargılamayı yapan mahkemeye ait olmakla birlikte mahkemenin esasa etkili iddialara ilişkin olarak ilgili ve yeterli bir gerekçe sunması, hakkaniyete uygun yargılanmanın gerçekleşmesi adına bir zorunluluktur ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/7475, 17/7/2018, § 39). Mahkeme 5/11/2020 tarihli gerekçeli kararında Dairenin bozma kararına atıfla el halısı dokuma işi olan çalışmanın uzun vadeli sigorta kollarından sayılamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin kararında aynı maddi olaya dayanılarak açılan başka uyuşmazlıklarda verilen davanın kabulüne ilişkin kararların Daire ve (kapatılan) Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından onanması hususlarının tartışılmadığı anlaşılmıştır.

20. Kural olarak mahkeme kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu mercilerince bu karara atıfla değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvuruculaların ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercileri tarafından gerekçeli şekilde karşılanması gerekir. Uyuşmazlıkta başvurucunun benzer davalarda davaların kabulüne karar verildiği ve kararların onandığı yönünde ileri sürdüğü iddiaya ilişkin olarak Mahkemece ve Dairece herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle başvurucu ile aynı koşullar altında çok sayıda işçinin açtığı benzer davalarda davaların kabulüne ilişkin kararların onanmasına karşılık başvurucunun açtığı davada farklı uygulama yapıldığına dair iddialar yeterli şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. (emsal başvuru) [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; (emsal başvuru) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırklareli İş Mahkemesine (E.2020/74, K.2020/80) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/5/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.